

Priloga: Rzd-01-19-00006-01

Datum: 9.7.2019

opis enote nesnovne kulturne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE

EID: **2-00070**

Ime enote: **Prevozno čebelarstvo**

Sinonimi imena enote:

2. OPIS ENOTE DEDIŠČINE

Zvrst dediščine: **gospodarska znanja in veščine**

Podzvrsti:

kmetijstvo, znanja o živalskem svetu, znanja o rastlinskem svetu, transport, znanja o prostoru

Tipološka gesla:

čebelarstvo, prevoz čebel na pašo

Kratek opis:

Prevozno čebelarstvo je prevažanje čebel v panjih za boljše izkoriščanje čebelje paše. Pri tem je treba poznati tehnologijo čebelarjenja in prevažanja, lastnosti medovitih rastlin, pozorno spremljati vremenske razmere in poznati ustrezno zakonodajo.

Opis:

V Sloveniji zaradi različnih geografskih regij in mikroklimatske raznolikosti ni krajev, kjer bi bilo vso čebelarstvo sezono dovolj paše. Prevažanje čebel na pašo čebelarjem omogoča izkoriščanje medovitih rastlin na različnih pašah ob različnih časih in ima gospodarski pomen. S prevozom čebel bližje medovitim rastlinam čebelarji lažje pridobivajo čiste vrstne medove, ki so na trgu bolj zaželeni in dosegajo višje cene. Paše, na katerih čebele iz cveta rastline pridobivajo nektar, so v Sloveniji oljna ogrščica, akacija, lipa, kostanj in ajda. Pomembne so tudi gozdne paše na hoji in smreki, na katerih čebele nabirajo mano, ki jo različni povzročitelji medenja izločajo med sesanjem drevesnega soka.

Pred prevozom mora čebelar pripraviti vozilo ter pridobiti ustrezna dovoljenja in soglasja za premik in namestitev čebeljih družin na novi lokaciji. Najprimernejši čas za prevažanje čebel na pašo je ponoči ali zgodaj zjutraj, ko čebele ne izletavajo. Čebele so lahko tudi ponoči na vhodu v panj, zato jih je treba na različne načine vzpodbuditi (okaditi z dimom, poškopiti z vodo itd.), da se pomaknejo v notranjost panja. Nato čebelarji čebele zaprejo v panje in jim zagotovijo primerno zračenje, ki omogoča dotok kisika ter ohranjanje primerne temperature. Čebeljim družinam prevoz povzroča stres, zato je treba biti pri tem opravilu še posebej pozoren na njihovo stanje. Čebelje družine morajo biti zdrave, vitalne in močne. Ob daljših premikih je treba preverjati njihovo stanje. Ko čebelar čebele pripelje na ustrezno lokacijo, prevozno sredstvo namesti v vodoravni položaj in postopoma odpre panje. Čebelam mora zagotoviti vir sveže pitne vode. Čebelar na vidno mesto na čebelnjaku namesti veterinarsko spričevalo in svoje kontaktne podatke.

Poleg dolge tradicije prevoza čebel na pašo ima slovensko čebelarstvo tudi dolgo tradicijo pri spremljanju in napovedovanju medenja rastlin. Pod vodstvom Antona Žnidaršiča, izumitelja AŽ-panja, se je že leta 1901 začelo sistematično zbiranje

podatkov o dnevnem donosu medu. S pomočjo opazovalnih panjev, ki so nameščeni na različnih lokacijah po vsej Sloveniji, čebelarji lahko spremljajo, kolikšni so donosi na posameznem območju. Podatki o dnevni donosih se javno objavljajo vsak večer. Pri napovedovanju medenja jim pomaga opazovalno-napovedovalna služba medenja, ki deluje pod okriljem Čebelarske zveze Slovenije.

Prevažanje čebel je na Slovenskem uveljavljeno najmanj 300 let, dobro razvito je bilo že v 18. stoletju. Prvi zapis o selitvi čebel na pašo je iz leta 1691, ko so iz Spodnjih in Zgornjih Gorij prenesli čebelje panje na pašo v poključke gozdove. Ko je avstrijska cesarica Marija Terezija leta 1770 imenovala Antona Janšo za prvega učitelja čebelarstva na čebelarški šoli na Dunaju, je ta predstavil prevozno čebelarstvo dunajskim slušateljem njegove šole, od tam pa se je razširilo po vsej monarhiji. Sprva so panje prenašali s krošnjami in prevažali z vozovi, opremljenimi s posebnimi verigami za ublažitev tresenja. Z razvojem naprednejših prevoznih sredstev pa so čebelarji čebele začeli prevažati tudi z vlaki, tovornjaki in avtomobili. Velik vpliv na prevoz čebeljih družin so imela tudi različna odkritja znotraj čebelarstva, predvsem odkritje panjev na premično satje in posledično razvoj različnih vrst panjev, med njimi v Sloveniji razvit AŽ-panj, ki je zaradi svoje zasnove vedno pripravljen na prevoz čebeljih družin.

Datacija:

zadnja četrtna 17. stol., 1691 (omemba), tretja četrtna 18. stol., 1769, prva četrtna 19. stol., 1901

3. LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

Naselje: **BRDO PRI LUKOVICI (LUKOVICA)**

Opis lokacije:

Slovenija

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **476000** X: **113950**

4. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

več nosilcev

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00070.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Miha Špiček, 2017

6. VARSTVENE USMERITVE ZA ENOTO

Kategorija usmeritev: **drugi ukrepi ohranjanja nesnovne dediščine**

Opis usmeritev:

osnovne varstvene usmeritve za nesnovno dediščino

7. PRISTOJNOSTI

Pristojna institucija: **Slovenski etnografski muzej**

Strokovna področja:

živilska tehnologija, etnologija

8. POVEZAVA ENOTE Z DRUGIMI ENOTAMI REGISTRA

Register nesnovne kulturne dediščine:

Izdelovanje malih kruhkov in lesenih modelov (EID 02-00062)

Lectarstvo (EID 02-00064)

Poslikavanje panjskih končnic (EID 02-00065)

Čebelarstvo (EID 02-00066)

Register nepremične kulturne dediščine:

Register premične kulturne dediščine:

Muzeji radovljiške občine Radovljica

Slovenski etnografski muzej

Tehniški muzej Slovenije

9. UTEMELJITEV VPISA

Slovenija ima na področju čebelarjenja zelo bogato tradicijo v svetovnem merilu. Vanjo sodi prevažanje čebel na medovite paše, kar ima v prvi vrsti gospodarski pomen, saj čebelarji tako pridelajo več medu in drugih čebeljih izdelkov. Znanje o prevažanju čebel na pašo se je vedno prenašalo od starejših, bolj izkušenih čebelarjev na mlajše, zlasti znotraj čebelarskih društev, kar spodbuja tudi Čebelarska zveza Slovenije. Z razvojem infrastrukture in tehnologije ter z veliko inovativnostjo čebelarjev se poznavanje pasišč in način prevažanja čebeljih družin nenehno izpopolnjujeta.

Čebelarji s svojim znanjem o primernem okolju za pasišča spodbujajo ekološko kmetovanje, ohranjanje biotske raznovrstnosti in ekološkega ravnovesja, predlagajo zmanjševanje površin z monokulturami in v zvezi s tem tudi uporabe fitofarmaceutskih sredstev, saj se le tako lahko zagotovi, da bo okolje za čebele dovolj zdravo in da bo pridelek kakovosten.

10. OMEJITVE GLEDE JAVNOSTI PODATKOV

Omejitve: **ni omejitev glede javnosti podatkov**

11. OPOMBE

12. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **> 30 m**

Natančnost območja: **območje ni določeno**

13. VPIS V REGISTER

Vpis dne: **9.7.2019**

Št.: **Rzd-01-19-00006-03**

Razlog: **pobuda**

14. SPREMEMBA REGISTRA

Sprememba dne:

Št.:

Razlog:

15. IZBRIS IZ REGISTRA

Izbris dne:

Št.:

Razlog:

16. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-19-00006-11-01

Datum: 9.7.2019

opis nosilca enote nesnovne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00070**

Ime enote: **Prevozno čebelarstvo**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **199**

Čebelarstva zveza Slovenije

Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica

<http://www.czs.si>

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Leta 1898 je bilo ustanovljeno osrednje Slovensko čebelarstvo društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko s sedežem v Ljubljani, ki je bilo predhodnik današnje Čebelarstva zveze Slovenije, krovne organizacije slovenskih čebelarjev in njenih društev. Glavno poslanstvo Čebelarstva zveze Slovenije je skrb za ohranjanje tradicije in nadaljnji kakovosten razvoj čebelarstva, ki je na Slovenskem pomembna gospodarska panoga z dolgo tradicijo. Znotraj zveze delujejo službe, ki podpirajo in skrbijo za vse pomembne čebelarstva dejavnosti.

Pri napovedovanju medenja čebelarjem pomaga opazovalno-napovedovalna služba medenja, ki ima podlago za napovedovanje medenja v Zakonu o živinoreji in Pravilniku o katastru čebelje paše, čebelarstvu pašnem redu, prometu s čebelami in programu napovedi medenja. Napovedovanje gozdnega medenja je zahtevno in odgovorno, treba je poznati vrsto različnih dejavnikov, ki vplivajo na razvoj listnih ušic, kaparjev in škrdatov, ki v ugodnem vremenu izločajo čebeljo hrano – mano. Napovedovanje medenja v Sloveniji je eno izmed najbolj naprednih in razvitih v svetovnem merilu. Pri tem se povezuje tradicionalno znanje in na novo pridobljeno znanje, ki ju spoznava ves čebelarstva svet. Bogato čebelarstva znanje napovedovanja medenja in načinov prevažanja čebel na pašo izkušeni člani društev posredujejo vedno novim rodovom čebelarjev, da ga dalje dopolnjujejo z uvajanjem novih spoznanj in tehnoloških rešitev. Vloga službe je za prevozno čebelarstvo ključna, saj čebelarje povezuje in jih oskrbuje s potrebnimi podatki, ki jim pomagajo sprejemati smotrne odločitve za prevažanje čebel na pašo. Skupaj s čebelarstvi skrbi za izobraževanje o prevažanju čebel na pašo, predpisih in uporabi pasišč. Čebelarstva zveza Slovenije z organiziranjem predavanj, vzpostavitvijo napovedovalno-opazovalne službe medenja, registracijo pasišč in določanjem pašnega reda spodbuja prevažanje čebel na različne paše in je tako v veliko pomoč vsem čebelarjem.

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **BRDO PRI LUKOVICI (LUKOVICA)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **476105**

X: **114115**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00199.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Franc Šivic, 2007

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **9.7.2019**

Razlog: **pobuda**

Številka: **Rzd-01-19-00006-03**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Razlog:

Številka:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Razlog:

Številka:

11. ZAZNAMKI